

Wilk szary w Polsce i w Europie

Znaczenie gatunku i zasadność utrzymania ochrony ścisłej wilka w UE

1. Status prawny wilka szarego

Wilk szary (*Canis lupus*) jest objęty ścisłą ochroną na mocy:

- Konwencji Berneńskiej (Załącznik II), za wyjątkiem Bułgarii, Czech, Finlandii, Łotwy, Litwy, Polski, Słowacji i Słowenii;
- Dyrektywy Siedliskowej (Załącznik II i IV), z wyjątkiem populacji greckich na północ od 39 równoleżnika, populacji estońskich, hiszpańskich na północ od Duero, populacji bułgarskich, łotewskich, litewskich, polskich, słowackich oraz populacji fińskich w ramach obszaru zarządzania populacją reniferów.

Status prawny wilka w Polsce reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183), zgodnie z którym wilki objęte są ochroną ścisłą.

2. Populacje wilków rosną w Europie, ale są dalekie od korzystnego statusu ochrony

Populacje wilków rosną dzięki ścisłej ochronie gatunku, jednak są jeszcze dalekie od uzyskania odpowiedniego statusu ochrony. Według najnowszej oceny IUCN, z 9 populacji wilków transgranicznych w UE, 6 ma status - wrażliwy lub prawie zagrożony. Wilk występuje w siedmiu regionach biogeograficznych Unii Europejskiej, jednakże tylko w regionie alpejskim jego stan ochrony określa jako właściwy. W Polsce liczebność gatunku szacuje się na około 2000 osobników. W polskiej części regionu alpejskiego stan ochrony wilka jest właściwy, natomiast na przeważającej większości kraju, w regionie kontynentalnym, jest on wciąż niezadowolający.

3. Ochrona wilka ma duże poparcie społeczne

Podejście Europejczyków do ochrony wilka jest pozytywne. Z badania wynika, że 68% obywateli opowiada się za ścisłą ochroną tego gatunku, a w Polsce ta liczba sięga nawet 73 %.

4. Istnieje wiele przykładów sukcesu w koegzystencji z wilkami w Europie

Ponad 80 projektów programu LIFE przeprowadzonych od 1992 r. wykazało, że możliwe jest współistnienie z wilkami. Istnieje wiele udanych historii o współistnieniu ludzi i wilków w różnych zakątkach Europy. Polska jest jednym z przykładów Państw Członkowskich, gdzie pomimo rosnącej populacji wilka i obecności grup rodzinnych w większości dużych kompleksów leśnych w kraju

społeczna akceptacja tego gatunku jest wysoka, a konflikty na linii człowiek-wilk mają marginalną skalę.

5. Skala konfliktów między wilkami a hodowcami zwierząt jest znikoma

Zwierzęta gospodarskie w skali europejskiej stanowią niewielki udział w dieciu wilków. Szacuje się, że wilki zabijają rocznie w Europie co najmniej 65 500 sztuk zwierząt gospodarskich (źródło), z czego 73% stanowią owce i kozy, 19% bydło 6% konie i osły. Uwzględniając dane z Eurostatu wilki uśmiercają 0,05 % pogłowia zwierząt (nie wliczając świń), w tym 0,07% owiec i kóz i 0,02% pogłowia bydła. Lokalnie szkody powodowane przez wilki mogą być większe, dlatego też zaleca się stosowanie środków zapobiegawczych, jak m.in. ogrodzenia elektryczne.

6. Skuteczne metody ochrony zwierząt gospodarskich są łatwo dostępne

Aby uniknąć konfliktów na linii człowiek-wilk, należy wdrażać środki zapobiegawcze i odpowiednie środki odszkodowawcze. Dostępne są unijne i krajowe wytyczne, dobre praktyki i narzędzia aby skutecznie zapobiegać szkodom gospodarczym powodowanym przez wilki i rekompensować szkody gospodarcze. Dobre praktyki obejmują szkolenie psów w celu ochrony stad, edukację pasterzy czy rozwiązania techniczne w celu odstraszenia wilków. Wytyczne Unii Europejskiej dotyczące pomocy państwa w sektorze rolnym pozwalają państwom członkowskim UE na przyznanie rolnikom pełnych odszkodowań za szkody spowodowane przez zwierzęta chronione, takie jak wilki oraz finansowanie m.in. zakupu ogrodzeń elektrycznych czy pozyskania psów stróżujących.

7. Odstrzał wilków w celu ochrony zwierząt gospodarskich jest nieskuteczny

Nie ma dowodów na skuteczność odstrzału wilków w ograniczaniu szkód wyrządzanych w pogłowiu zwierząt hodowlanych. Badania wykazują, że skuteczniejszym rozwiązaniem jest wprowadzanie różnorodnych metod ochrony inwentarza.

8. Państwa członkowskie mają dużą elastyczność w rozwiązywaniu potencjalnych problemów z wilkami

W przypadku reagowania na obecność problematycznych wilków państwa członkowskie mogą opracować procedury na realizację czynności zakazanych w stosunku do gatunków chronionych. W Polsce system taki funkcjonuje. Co do zasady regionalny dyrektor ochrony środowiska może wydać zezwolenie m.in. na płoszenie, umyślne chwytanie, przetrzymywanie czy transport wilka na terenie swojego województwa, a na eliminację na terenie całego kraju wnioski takie rozpatruje GDOŚ (z wyłączeniem parków narodowych, dla których decyzje wydaje Minister Klimatu i Środowiska). W pierwszej kolejności należy rozważyć zastosowanie rozwiązań nieletalnych.

9. Wilki odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu zdrowych ekosystemów i różnorodności biologicznej

Wilki, podobnie jak inne duże drapieżniki znajdują się na szczycie piramidy troficznej ekosystemu, odgrywając istotną rolę w utrzymaniu równowagi ekosystemowej i zdrowej różnorodności biologicznej. Poprzez ograniczanie rosnących populacji dzikich ssaków kopytnych i oddziaływanie na ich behavior, wilki zmniejszają presję tych zwierząt na najmłodsze pokolenia lasu. Z przeprowadzonych badania wynika również, że w skład wilczej diety wchodzi gatunki obce, w Polsce np. muflon, daniel, jeleń sika. Ponadto wilki ograniczają liczebność wążających się psów i kotów w środowisku naturalnym.

10. Obecność wilków przynosi mierzalne korzyści ekonomiczne

Jak dowodzą ostatnie badania naukowe, wilki skutecznie wykrywają i usuwają ze środowiska dziki padłe lub chore na ASF, dzięki czemu wspierają walkę z rozprzestrzenianiem się choroby. Poprzez redukcję pogłowia zwierząt kopytnych wilki przyczyniają się również do ograniczania szkód w uprawach rolnych i leśnych.

11. Wilk mierzy się w Europie z realnymi zagrożeniami

Kłusownictwo jest jedną z głównych przyczyn śmiertelności wilków. Ostatnie analizy wskazują, że w Polsce nielegalnie zabijanych jest min. 147 osobników rocznie. Aż 38% wilków z obrożami telemetrycznymi stosowanymi w badaniach naukowych zostało skłusowanych. Poważnym utrudnieniem dla migrujących osobników jest gęsta sieć infrastruktury drogowej i kolejowej w krajach UE. Aktualnie, imigracja wilków z niektórych wschodnich i południowych populacji do UE została poważnie ograniczona poprzez budowę ogrodzeń w pasach granicznych. Dotyczy to Bałkanów oraz granic zewnętrznych z Rosją i Białorusią. W dłuższej perspektywie może to zagrozić różnorodności genetycznej populacji. Kierując się więc zasadą przezorności UE winna wpieryw upewnić się czy taka izolacja nie wpłynie negatywnie na utrzymanie właściwego stanu ochrony wilka w Europie w dłuższej perspektywie czasowej.